

LUND UNIVERSITY

Mårten Svensson - en stadens tjänare

Tersmeden, Fredrik

Published in:
Årsbok / Föreningen Gamla Lund

2012

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F. (2012). Mårten Svensson - en stadens tjänare. *Årsbok / Föreningen Gamla Lund*, (5), 4-5.
http://www.gamlalund.se/gamlalundnytt/gamlalundnytt_5-12.pdf

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Mårten Svensson – en stadens tjänare

Har ni hört tals om Mårten Svensson? Inte det? Men om jag säger att han var far till Axel Wallengren då? Ja, där var det några som nickade. Och om jag dessutom säger att Axel Wallengren är mer känd som Falstaff, fakir? Ja se – då trillade alla polletterna ner!

I slutet av 1800-talet hade det dock definitivt varit tvärtom. Då var Mårten Svensson – ”den af alla lundaboar välkände reslige mannen” – en betydligt mer bekant och framträdande lundensare än den bohemiske sonen som aldrig tycktes bli klar med sina juridikstudier. Men då hade Mårten Svensson också under mer än fyra decennier varit en stadens tjänare med uppdrag inom snart sagt alla kommunala verksamheter man kunde tänka sig. Och som sådan är Svensson inte bara intressant som en framträdande gestalt i 1800-talets Lund utan även som en generell illustration till de klassresor som unga män med gott huvud och framåtanda kunde göra i den tidens Sverige.

Mårten Svenssons bakgrund var nämligen nog så anspråkslös. Hans vagga stod i Östra Tommarp på Österlen där hans förfäder alla synes ha varit bönder, väl förankrade i myllan så långt tillbaka kyrkböcker finns tillgängliga. Född på juldagen 1831 hade eller fick Mårten inte mindre än fem helsyskon och fyra halvsyskon. Hemmet var knappast rikt och någon möjlighet till högre utbildning gavs definitivt inte. Redan vid tolv års ålder var det definitivt slut

Axel Wallengrens barndomshem från 1876 på Tomegapsgatan 24 (idag)

med skolan för unge Mårten som i stället flyttade till Lund (eventuellt lockad härtill av sin äldre bror Lars) för att börja arbeta i butik. Men på något sätt måste bondpojken från Tommarp ha visat en begåvning för skrivarbete, ty efter några år hade han i stället fått tjänst som skrivare hos Lunds dåvarande magistratssekreterare Göransson. Och på den posten fäste ynglingen ”genom sin ovanliga ordentlighet och pålitlighet [...] magistratens uppmärksamhet vid sig och erhöll snart det ena uppdraget efter det andra”.

21 år gammal blev Mårten Svensson år 1852 tillförordnad exekutionsförvaltare i staden och under den närmaste tioårsperioden innehade han under kortare eller längre tider (och inte sällan parallellt) en drös ytterligare uppdrag: uppborädsman, notarie, tullkammarföreståndare, kassör vid Södra stambanan samt sekreterare i sundhetsnämnd och drätselkammare är bara några av titlarna, även om det ofta bara rörde sig om kortare vikariat eller tillfälliga förordnanden. Så i mars 1862 nådde Svensson fram till den post han skulle inneha fram till sin död 36 år senare: den som kronouppboräds-kassör. Som sådan ansvarade han för hanteringen av den statsskatt – kronouppboräds – som togs upp i staden.

Att Mårten Svensson nu hade nått en hög och permanent befattning innebar dock inget stopp för hans vidare ”mångsyssleri” i form av såväl kommunala som statliga sidouppdrag. Vid sidan fortsatte han således bland annat att vara vikarie-rande stadsfiskal, ansvarig för mantals-

skrivningen i staden, ombud för Tullverket och tillsyningsman för den lokala brännvinstillverkningen. Också det lokala näringslivet tog Svenssons tjänster i anspråk: han satt som styrelseledamot i Lunds Sparbank och var revisor i Skånska Brand. I tre decennier var han därtill stadsfullmäktiges sekreterare och hade också uppdrag i byggnadsnämnd och fattigvårdsstyrelse. I den sistnämnda var han ordförande i mer än 20 år, och det var främst till följd av sina insatser för stadens fattigvård som han 1886 belönades med Vasaorden.

Som om inte detta räckte ställde Mårten Svensson även sin kompetens till de enskilda lundabornas förfogande. I en av de runor som publicerades vid hans död står att läsa att:

[...] den tid, som de offentliga uppdragen lämnade honom öfrig, blef i många fall hårdt anlitad af enskilda, som sökte hans erfarna, alltid lika beredviliga råd och dåd i angelägenheter af den mest skilda art. Stadskassör Svensson blef också härigenom snart nog en kännare som få af lokala förhållanden så att enbart hans lokal- och personkännedom var för beredningar, komitéer [sic!] och hvarjehanda institutioner af outhärligt värde.

Man skulle av ovanstående möjligen kunna dra slutsatsen att Mårten Svensson var en närmast maskinmässigt plikt-trogen karriärmaskin. Vittnesbörden om honom som människa ger dock en annan, positivare bild. Tidningsmannen Waldemar Bülow – son till Svenssons svägerska i första äktenskapet – har beskrivit honom sålunda:

[...] fadern, en högväxt, ståtlig man, var en plikt-trogen och arbetsam tjänsteman, en mönstergill familjefar, konservativ samt i besittning av en mycket utpräglad och originell humor, vilken under hans hälsas dagar tog sig ständiga och mycket roliga uttryck. Han författade goda tillfällighetsdikter, var stor ungdomsvän och förstod förträffligt att umgås med de unge; hemmet var i hög grad gästfritt.

Hemmet som Bülow talar om låg från 1876 på Tomegapsgatan 22 (24 enligt nutida numrering) och står där än i dag. Det är ett ståtligt gathus som senare även har bebotts av storheter som Carl Martin Collin, August Strindberg och Ragnar Josephson. Om flera av dessa samt om Mårtens son Axel minner en plakett på fasaden, men om Mårten själv sägs där inget. Han var dock husets herre i 22 år och fostrade där totalt tolv barn (och en fosterdotter) i två äktenskap. Den första hustrun hette Olivia Wallengren (1842-1879) och efter henne skulle merparten av barnen med tiden ta sig sitt efternamn. Troligen var detta delvis en markör mot hustru nummer två, Ida Löwegren (1856-1921), vilken tydligen inte förmådde göra sig riktigt populär som styvmoder.

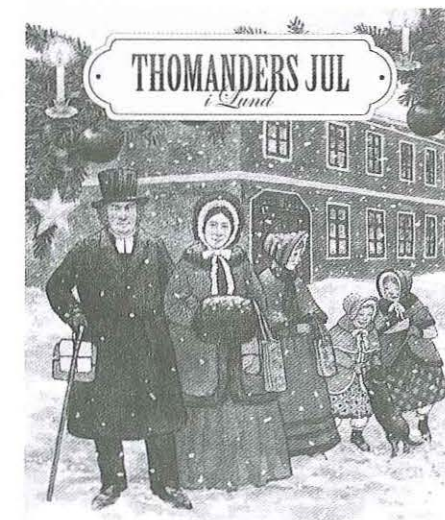
Mårten Svensson avled den 27 februari 1898. Redan den samtida pressen talade om överanstängning som en dödsorsak; mer konkret var det en serie slaganfall som bröt ner honom. Hans begravning – om något – visar vilken aktad ställning han hade i staden Lund. Vid begravningsgudstjänsten i domkyrkan närvarade inte bara släkt och vänner utan tillika talrika representanter för magistrat, stadsfullmäktige och även universitetet – däribland den tidigare rektorn och

akademiledamoten Gustaf Ljunggren. Kontraktspastor Edestrand i Gudmuntorp och rådman Brink i Lund – inom kort själv stadens borgmästare – var pre-staver, och själva ceremonin förrättades av dubbla officianter: såväl stadskommunminister Thynell som domprost Pehr Eklund, av vilka den senare höll ”ett gripande griftetal”. På distans medverkade även författaren och tidningsmannen Henrik Wranér. Han hade på 1880-talet varit redaktör för tidningen Nya Lund där bland annat Mårtens son Axel hade fått en del texter publicerade. Nu hade han flyttat norröver men sände från sin nya vistelseort en kondoleansvers till den döde, vari även den två år tidigare avlidne sonen inbegreps:

Du hjertevarme vän sen många år!
Från fjerran ej jag kransa kan din bår –
Men tack för hvarje minnesfager stund
Med dig och Axel i det gamla Lund!
En bättre vän än dig jag aldrig fann –
Hvem var som du i hvarje tum en man?

FREDRIK TERSMEDEN

Ovanstående text är en bearbetning av en längre artikel publicerad i Fakiren-sällskapets skriftserie Fakirenstudier, del XXV (2011). I denna finns också en källförteckning.

Under adventshelgerna i december ska alla som besöker centrala Lund kunna uppleva den trivsamma julstämningen präglad av 1800-talet.

Thomanders Jul i Lund är ett nytt julprojekt som ska skapa julstämning och atmosfär i Lund, allt för att locka fler besökare i juletid. Det drivs av en ideell förening med samma namn och alla är välkomna att delta. På sikt hoppas arrangö-